

Sınıf Öğretmenliği Öğrencilerinin

“Ses Eğitimi ve Diksiyon” Dersine Yönelik Tutumları

Elif DOĞRU

Hitit Üniversitesi, Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi - Müzik Bölümü,
ORCID ID: 0000-0002-4789-3219

Öz

Bu araştırmanın amacı Giresun Üniversitesi Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Bölümü Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalında öğrenim gören ve Ses Eğitimi ve Diksiyon seçmeli dersini alan 4. Sınıf öğrencilerinin dersle ilgili tutumlarını ölçmek üzere bir ölçek geliştirilerek “Ses Eğitimi ve Diksiyon” dersine yönelik tutumlarını belirlemektir. Bu çalışmada ölçek geliştirilmiştir. Ölçek ile ilgili geçerlik ve güvenilirlik analizi ile faktör analizi yapılmıştır. Ölçek geliştirme sürecinde pilot çalışma yapılmış ve ölçek son haline getirildikten sonra “Ses Eğitimi ve Diksiyon” dersi alan $n=126$ deneye uygulanmıştır. Cinsiyetler arasında fark olup olmadığını ortaya koymak için *MWU* Test ($p<0,05$) yapılmıştır. Deneklerin %73,8’i ($n=93$) kadın ve %26,2’si ($n=33$) erkeklerden oluşmaktadır. Ölçekte yer alan 8 maddenin güvenilirlik katsayısı Cronbach’s Alpha $\alpha=0,878$ ’dir. KMO and Bartlett’s Test değeri 0,804’tür. Yapılan faktör analizi sonucunda; 8 madde iki anlamlı faktöre yükleme yapmış ve 1, 2, ve 3. maddeler güvenilirlik katsayısı $\alpha=0,910$ ’dur. Bu üç madde “Dersin Gerekliği” olarak, ikinci faktöre yüklenen 4, 5, 6, 7 ve 8. maddelerin güvenilirlik katsayısı $\alpha=0,863$ ’tür ve “Dersin Mesleğe Katkısı” olarak adlandırılmıştır. Cinsiyetler arasında istatistiksel anlamda anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>0,05$). Gerek erkek denekler gerekse kadın denekler dersin gerekliliğine tamamen katılmaktadırlar; ($n_{kadın}=93$) $\bar{X}=4,37\pm0,815$ ve ($n_{erkek}=33$) $\bar{X}=4,46\pm0,803$. Dersin mesleğe katkısına ise katılmaktadırlar; ($n_{kadın}=93$) $\bar{X}=3,93\pm0,693$ ve ($n_{erkek}=33$) $\bar{X}=3,92\pm0,887$. Ses eğitimi ve diksiyon dersine yönelik tutum ölçmek üzere geçerli ve güvenilir bir ölçek geliştirilmiştir.

Orijinal Makale

Yayın Bilgisi

Gönderi Tarihi: 16.01.2023

Kabul Tarihi: 20.03.2023

Online Yayın Tarihi: 23.06.2023

Anahtar kelimeler: Ses eğitimi, diksiyon, konuşma, dil, tutum.

The Attitudes of Preservice Classroom Teachers Toward The “Voice Education And Diction” Course

Abstract

The present study aimed to determine the attitudes of final-year students enrolled in the elective course of Voice Education and Diction in the Department of Classroom Teaching in the Faculty of Education of Giresun University toward this elective course through an attitude scale developed for this purpose. First, an attitude scale was developed, tested for validity and reliability, and factor analysis was conducted. The scale development process started with a pilot study, and the finalised scale was administered to a total of 126 [93 female (73.8%) and 33 male (26.2%)] final-year preservice teachers enrolled in the Voice Education and Diction course. The *MWU* Test ($p<0.05$) was employed to determine if there was a gender difference in the subjects’ attitudes toward the course. The Cronbach’s Alpha reliability coefficient of the eight items in the scale was calculated to be $\alpha=0.878$. The KMO and Bartlett’s Test values were found to be 0.804. As a result of the factor analysis conducted, it was found that the eight items were loaded on two factors, namely “the Professional Importance of the Course” consisting of items 1, 2, and 3, and “Professional Contributions of the Course” consisting of items 4, 5, 6, 7, and 8, with reliability coefficients of $\alpha=0.910$ and $\alpha=0.863$, respectively. Gender did not serve as a significant predictor of attitude toward the course of Voice Education and Diction ($p>0.05$), with both male and female subjects totally agreeing on the importance of the course for their profession [($n_{female}=93$) $\bar{X}=4.37\pm0.815$ and ($n_{male}=33$) $\bar{X}=4.46\pm0.803$] as well as agreeing that the course has contributions to their profession [($n_{female}=93$) $\bar{X}=3.93\pm0.693$ and ($n_{male}=33$) $\bar{X}=3.92\pm0.887$]. For the purposes of the present study, a valid and reliable scale was developed to assess attitudes toward the Voice Education and Diction course.

Original Article

Article Info

Received: 16.01.2023

Accepted: 20.03.2023

Online Published: 23.06.2023

Keywords: Voice education, diction, speech, language, attitude.

Sorumlu Yazar: Elif DOĞRU
e-mail: elifdogru@gmail.com

GİRİŞ

Öğretmenlik mesleği birçok meslekten sesin kullanımı konusunda ayrılır. Öğretmenin ilgili dersin kazanımlarını öğrencilerine aktarabilmesi için önemli araç kendi sesidir. Kendi sesini kullanma biçimi öğretme öğrenme sürecinde oldukça önemlidir. Ubuz ve Sarı (2009) çalışmalarında, sınıf öğretmeni adaylarına göre iyi bir öğretmenin sahip olması gereken beceriler arasında iletişim kurma becerisinin önemli olduğunu belirtmişlerdir. İyi bir öğretmen bilgisini konuşarak öğrencilerine aktaracağı için öğretmenin iyi konuşabilme yeteneğinin geliştirilmesi gerekmektedir. MEB tarafından sınıf öğretmenleri ile yapılan hizmet içi eğitim ihtiyaçları belirleme anketi sonuçlarına göre iletişim becerileri ve güzel konuşmayla ilgili eğitim alma öğretmenler tarafından üçüncü ve dördüncü sırada tercih edilmektedir. Diğer bir deyişle görevdeki öğretmenler bile güzel konuşma ve iletişim ile ilgili eğitime ihtiyacı olduklarını belirtmişlerdir (MEB, 2011). Ses eğitimi konusunda diğer ülkelerde durumun nasıl olduğu ile ilgili çalışmalar bulunmaktadır, bunlardan birisinin sonuçlarına göre, İsviçre’deki sınıf öğretmeni yetiştirme programında konuşma eğitimi dersinin mevcut olduğu görülmekte ve Türkiye’deki sınıf öğretmeni yetiştirme programında olmayan konuşma sanatı, ses eğitimi, söz sanatı veya diksiyon ile ilgili derslerin eklenmesi konuşma becerisini artırmaya yardımcı olacağından önerilmektedir (Ergun, 2015).

2018 yılında güncellenen öğretmenlik lisans öğretim programları incelendiğinde, 25 öğretmen yetiştirme lisans öğretim programı içerisinde Müzik Öğretmenliği Öğretim programı dışında “Ses Eğitimi ve Diksiyon” dersinin yalnızca Alan Eğitimi seçmeli ders olarak Türk Dili ve Edebiyatı ile Türkçe Öğretmenliği lisans öğretim programlarında yer aldığı görülmektedir (YÖK, 2018). Sanatsal ve bilimsel disiplinlerin ortak çalışma alanıdır ses eğitimi. Ses eğitimi, bireye; konuşurken ve/veya şarkı söylerken belli yöntemleri uygulayarak sesini doğru, etkili ve sağlıklı bir şekilde kullanmasına ilişkin etkili davranışları kazandırmak amacıyla uygulanan bir eğitimidir (Evren, 2013; Töreyn, 2008). Kagen’e göre; egzersizlerle sesin kalitesi, ranjı ve volümü artırılabilir, bu da ancak sesin iyi kullanıldığı durumlarda gerçekleşebilir. Egzersizlerle ve eğitimle sağlanan bu gelişmeye “Ses Olgunluğu” denilmektedir. İyi sesler, doğru bir eğitimle çok iyi bir duruma getirilebilmektedir (Evren, 2013; Yiğit, 1998). Kagen (1960) aslında sesin gelişimini tamamlamış olması durumunda çok iyi duruma getirilebileceğine vurgu yapmaktadır. Üniversite öğrencileri, öğretmen adayları bu durumda eğitime ve gelişmeye açık olan potansiyelleri olan ve üzerinde çalışılması gereken bir alandır.

Türkçe öğretimi, dilbilgisi, dil ve dilin kullanılması, insan yaşamındaki yeri, bunun yanında öğretmenlik mesleği ile ilgili akademik çalışmalar oldukça yaygın olarak yapılmıştır, bunlardan bazıları; Dolunay, (2010) Kırkkılıç ve Maden (2010); Akar, (2013); Çoban, (2016); Onan, (2017a, 2017b); Arıcı ve Taşkın, (2019); Sarıkaya, (2019); Bulut ve Coşkun, (2020); Yıldırım, (2021); Narin, (2021); Dinçer Bahadır, (2021).

Ses eğitimi ve diksiyon ile ilgili olarak Özbay, (2005) çalışmasında, “boğumlama, tonlama, duraklama, vurgulama ve ritim” kavramlarının sesin belli bir disiplin içerisinde çıkarılmasında önemli olduğunu vurgulamaktadır ve iyi bir konuşmanın ses özelliklerini de şu şekilde sıralamaktadır, “işitilebilirlik, Akıcılık, Açıklık, Hoşa Giderlik ve Bükümlülük”. Soltanirad, (2013) çalışmasında, güzel konuşma becerilerinin küçük yaşlarda kazandırılması gerektiğini, özellikle temel eğitim döneminde üzerinde durulması gerektiğini ve üniversite eğitimi süresince de sürdürülebileceğini ortaya koymaktadır. Diksiyon eğitiminin Türkçe derslerinde ve ayrı bir ders olarak uygulamalı olması ve yaygınlaştırılması gerektiğini ifade etmiştir. Konuşma kusurlarının giderilmesinde, öğrencilerin hem Türkçe derslerinde hem de diğer derslerde başarılı olmalarında çok büyük etkisi olduğuna işaret etmektedir. Ekici, (2017) çalışmasında, sözel iletişim becerisinin insanın nitelikli ve saygın olmasında belirleyici bir faktör olduğunu belirtmektedir. Eğitim alanında, öğretmenin örnek insan olma sorumluluğundan dolayı sözel iletişim becerilerinin önemli olduğunu vurgulamaktadır. Konuşmanın (nitelikli konuşmanın), doğal bir yetenek olduğu kadar, eğitimle de şekillendiğini, dolayısıyla konuşma eğitiminin eğitimin her kademesinde, özellikle de öğretmen yetiştiren kurumlarda kuramsal ve uygulamalı olarak yer alması gerektiğini ortaya koymuştur. Zeyrek, (2021) çalışmasında ise, insanoğlunun, sesini bir iletişim aracı haline getirdiğini ve onu dil yoluyla anlamlandırıldığını, düşüncelerini dil ile diğer insanlara ve topluma ulaştırdığını, iletişim sürecinin başlamasında etkin rol oynadığını belirtmekte, dilin meydana getirdiği söylem, kavram, anlam ve mesajlar bütünüünün de iletişimin diğer önemli unsurlarından olduğunu eklemektedir. Zeyrek’e göre sözlü iletişimin temel bileşeni olan konuşma en temel iletişim biçimidir ancak iletişimin verimli olabilmesi için belirli kurallara bağlı olması gerekmektedir.

Özbay, (2005); Soltanirad, (2013); Ekici, (2017); Zeyrek, (2021) çalışmalarına dayanarak ses eğitimi ve diksiyon dersleri geçen yıllar içerisinde önemini koruyan ancak öğretim programlarında gerektiği yeri bulamayan bir ders ve çalışma alanıdır. Farklı meslek alanlarında önemine vurgu yapan çalışmalar da vardır. Bunlardan birisi de oyunculuk ile ilgili çalışmadır. Bu çalışmada, diksiyon sanatı ve ses nefes çalışmalarının oyuncu adaylarının

ve profesyonel oyuncuların kariyer gelişimleri için diksiyon, ses ve nefes çalışmalarına büyük önem vermeleri ve düzenli olarak çalışmaları gerektiğini belirtmiştir (Uzuner, 2009). Bir başka çalışma üst düzey yöneticilerin konuşma becerileri ile ilgilidir ve üst düzey yöneticilere göre bir yöneticinin sahip olması gereken konuşma özellikleri; a) planlama özellikleri, b) söyleyiş/sesletim özellikleri, c) anlatım özellikleri ile d) çalışanla iletişim sürecinde kullanılan konuşma özellikleri olarak gruplandırılmıştır. Araştırmacılar yüksek öğretim programlarında konuşma eğitiminin her meslek dalına yönelik olarak yer alması ve hizmet içi eğitim programlarında yöneticiler için konuşma eğitime yönelik yeni programlar geliştirilmesi gerektiği sonucunu ortaya koymuşlardır (Yalçın & Burgul Adıgüzel, 2014). Bir başka çalışma ise spikerlik mesleği ile ilgilidir, bu çalışmada spikerlik eğitimi alan bireylerde boğumlama ve ses bozukluklarının düzeltilmesinde ses eğitiminin etkisini araştırmışlardır. Araştırmacıların uyguladıkları ve test ettikleri ses eğitimiyle, belirlenen boğumlama ve ses bozukluklarında gelişme sağlandığı sonucuna varmışlardır (Yiğit & Nuro, 2012).

Sesin, öğretmenlerin öğrenme öğretme süreçlerinin yönetiminde de önemli bir yeri vardır, bu nedenle bir dönem seçmeli “Ses Eğitimi ve Diksiyon” dersi alan Giresun Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sınıf Öğretmenliği bölümü 4. sınıf öğrencilerinin dersle ilgili tutumlarını ölçmek üzere bir ölçek geliştirilerek “Ses Eğitimi ve Diksiyon” dersinin önemini ve gerekliliğini ortaya koymak bu çalışmanın amacını oluşturmaktadır.

YÖNTEM

Bu çalışmada “Ses Eğitimi ve Diksiyon” dersinin önemini ve gerekliliğini ortaya koymak üzere öncelikle bir ölçek geliştirilmiştir. Ölçek ile ilgili geçerlik ve güvenilirlik analizi ile faktör analizi yapılmıştır. Ölçek son haline getirildikten sonra “Ses Eğitimi ve Diksiyon” dersi alan n=126 deneye uygulanmıştır. Ölçek geliştirme için açıklayıcı faktör analizi yapılmıştır. Ölçeğe son şekli verildikten sonra çalışma grubuna uygulanmıştır. Ölçekten elde edilen puanların değerlendirilmesinde normal dağılım gösterip göstermediklerini test etmek için Shapiro-Wilk değerlendirmesi, verilerin normal dağılmadığı görüldüğünden iki grubun karşılaştırılmasında Mann-Whitney U testi kullanılmıştır. Anlamlılık düzeyi $p<0,05$ olarak alınmıştır. Yapılan istatistiksel işlemlerde IBM SPSS 22 programı kullanılmıştır.

Bu çalışmada, bir dönem seçmeli Ses Eğitimi ve Diksiyon (SED) dersi alan Giresun Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sınıf Öğretmenliği bölümü 4. Sınıf öğrencileri çalışma grubu olarak belirlenmiştir. Toplam 130 son sınıf öğrencisine ulaşılmıştır. Elde edilen verilerden 4’ü tutarsız olduğundan değerlendirmeye alınmamıştır. Değerlendirmeye alınan geçerli ölçüm

sayısı 126'dır. Çalışma grubunun 93'ü kadın öğrencilerden, 33'ü erkek öğrencilerden oluşmaktadır.

Çalışmada, araştırmacı tarafından hazırlanan bilgi ve veri toplama formları kullanılmıştır. Sınıf Öğretmenliği Bölümünde öğrenim gören öğrencilerin ses eğitimi ve diksiyon dersine yönelik tutumlarını ölçmek üzere ölçek geliştirme süreci şu şekilde gerçekleşmiştir. Alanda yapılan çalışmalar incelenerek araştırmacı tarafından maddeler listesi oluşturulmuştur. Oluşturulan maddeler, alanda çalışan öğretim üyelerinden uygunlukları konusunda "Uygun" "Uygun Değil" ve "Düzeltilmeli" (düzeltme önerisi) şeklinde görüş istenmiştir. Bu görüşler doğrultusunda gerekli düzeltmeler ve değişiklikler yapılmıştır. Sınıf öğretmenliği bölümü öğrencilerinin Ses Eğitimi ve Diksiyon derslerine yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla oluşturulan 20 madde uzman görüşleri alınarak 16 maddeye düşürülmüştür. Bu 16 madde daha sonra yazım ve dilbilgisi açısından uzman görüşleri alınarak pilot çalışma ile son şekli verilerek (8 madde ve 2 Boyutlu yapı ortaya çıkmıştır, süreçle ilgili bilgiler Tablo 2-7'de sunulmuştur) çalışma grubuna uygulanmasına karar verilmiş ve çalışma grubuna uygulanmıştır. Bu maddeler 5'li Likert tipinde derecelendirilmiştir. Her madde için beş seçeneğe göre sırasıyla; Hiç Katılmıyorum (1), Katılmıyorum (2), Kısmen Katılıyorum (3), Katılıyorum (4) ve Tamamem Katılıyorum (5) şeklinde puanlanarak denekler tarafından değerlendirilmiştir. Ses eğitimi ve diksiyon dersine yönelik öğrenci tutumlarını ölçmek üzere oluşturulan maddelerin uygunluğu için düzeltilmiş toplam madde korelasyonları hesaplanmıştır. Maddelerin ayırt edici olup olmadıklarını test etmek amacıyla alt ve üst %27'lik gruplar arasındaki fark bağımsız örneklem *t* Test ile analiz edilmiştir.

Tablo 1: Ölçeğin gerçek aralıkları

Aralık	Seçenek
1,00-1,80	Kesinlikle Katılmıyorum
1,81-2,60	Katılmıyorum
2,61-3,40	Kısmen Katılıyorum
3,41-4,20	Katılıyorum
4,21-5,00	Tamamen Katılıyorum

Ölçekte kullanılan puanlar için gerçek aralıklar Tablo 1'de verilmiştir.

BULGULAR

Tablo 2: Çalışma grubuna ilişkin tanımlayıcı istatistikler

	<i>f</i>	%
Kadın	93	74,0
Erkek	33	26,0
Toplam	126	100,0

Çalışma grubu toplam 126 ($n=93$ %74'ü Kadın ve $n=33$ %26'sı Erkek) ses eğitimi ve diksiyon dersi alan sınıf öğretmeni adayından oluşmaktadır ve tamamı 4. sınıftadır.

Ölçek, sınıf öğretmenliği bölümünde öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarının ses eğitimi ve diksiyon dersine yönelik tutumlarını ölçmeye yöneliktir. Geçerlik çalışmalarının ardından güvenilirlik ve açıklayıcı faktör analizleri yapılarak bu bölümde değerlendirilmiştir. İlk olarak güvenilirlik analizi yapılmıştır. Elde edilen analiz sonuçları Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 3: Güvenirlik analizleri

	<i>Madde Sayısı</i>	<i>Ölçek α</i>
SED Dersinin Gerekliği	3	0,910
SED Dersinin Mesleğe Katkısı	4	0,863
Toplam	7	0,878

Ölçeğin 8 maddelik toplamının Cronbach Alpha değeri $\alpha=0,878$ 'dir. Bu değer ölçek maddelerinin yüksek düzeyde güvenilir olduğunu göstermektedir. Daha sonra maddelerin faktör analizine uygun olup olmadığı test edilmiştir (Tablo 3).

Tablo 4: KMO ve Bartlett's testi

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		0,804
Bartlett's Test of Sphericity	<i>Approx. Chi-Square</i>	674,684
	<i>df</i>	28
	<i>P</i>	0,000

$p<0,001$

Korelasyon matrisinin benzer matris olup olmadığı hipotezi Küresellik Testi (Bartlett's Test of Sphericity) kullanılarak test edilmiştir. Veri grubu üzerinde yapılan test sonucunda bu hipotez $p<0,001$ seviyesinde reddedilmiştir. Maddeler arasında ilişkinin varlığını ortaya koyan bu sonuç verilerin faktör analizi için uygunluğunu da göstermektedir. Yapılan ilk faktör analizi sonucunda 2 boyutlu bir yapı ortaya çıkmıştır. Madde çıkarma işlemi yapılmamıştır. Açıklanan toplam varyans ve başlangıç özdeğerleri Tablo 5'te yer almaktadır.

Tablo 5: Başlangıç özdeğerleri ve açıklanan toplam varyans

<i>Maddeler</i>	<i>Toplam</i>	<i>Varyans %</i>	<i>Toplam Varyans %</i>
1	4,363	54,535	54,535
2	1,514	18,931	73,466
3	0,658	8,221	
4	0,519	6,484	
5	0,399	4,989	
6	0,288	3,598	
7	0,172	2,156	
8	0,087	1,084	

Tablo 5 incelendiğinde ortaya çıkan iki faktörün toplam varyansın %73,466'sını açıkladığı görülmektedir. Her iki faktörde birden büyük değer almıştır, bu da kendisinden daha fazla bilgi içerdiğini göstermektedir.

Tablo 6: Ölçeğin boyutlarının tanımlanması ve güvenilirlik katsayıları

<i>Maddeler</i>	<i>Dersin Gerekliliği</i>	<i>Dersin Mesleğe Katkısı</i>	<i>Tek Boyutlu Ölçek</i>
<i>Dersin Gerekliliği $\alpha= 0,910$</i>			
1- Ses Eğitimi ve Diksiyon Dersi öğretmenlik mesleği için gereklidir.	0,920		0,785
2- Ses Eğitimi ve Diksiyon Dersi öğretmenlik mesleği için önemlidir.	0,908		0,762
3- Ses Eğitimi ve Diksiyon Dersi “Öğretmenlik Mesleği Eğitimi” veren bütün bölümler için gereklidir.	0,852		0,663
<i>Dersin Mesleğe Katkısı $\alpha= 0,863$</i>			
7- Ses Eğitimi ve Diksiyon Dersi nefesimi kontrol etmeyi öğrenmemi sağlar.		0,861	0,702
5- Ses Eğitimi ve Diksiyon Dersi, Türkçe dili ile ilgili farkındalığımı artırır.		0,819	0,776
6- Ses Eğitimi ve Diksiyon Dersi sesimi yormadan kullanma tekniklerini öğrenmemi sağlar.		0,818	0,803
4- Ses Eğitimi ve Diksiyon Dersi, düşüncelerimi toplum içerisinde daha rahat ifade etmemi sağlar.		0,715	0,682
8- Ses Eğitimi ve Diksiyon Dersi uygun tonlama ile konuşmamı sağlar.		0,693	0,723
<i>Tüm Maddeler (Tek boyutlu yapı) $\alpha= 0,878$</i>			

Varimax döndürme işlemi yapılmıştır.

Alt boyutlardan Dersin Gerekliliği boyutu iç tutarlık katsayıları 0,920-0,852 ve Dersin Mesleğe Katkısı boyutu için ise 0,861-0,693 arasında değişmektedir. Bu katsayıların yüksek olması, ölçek maddelerinin güvenilir bir şekilde beklenen özellikleri ölçeceğini göstermektedir. Ölçeğin tek boyutlu olarak kullanılabileceğine yönelik yapılan teste ilişkin iç tutarlık katsayılarına bakıldığında 0,663-0,803 arasında değiştiği ve yüksek değerler aldığı görülmektedir. Tablo 5 incelendiğinde tek faktörün toplam varyansın %54,535'ini açıkladığı görülmektedir ve birden büyük değer almıştır, bu da kendisinden daha fazla bilgi içerdiğini göstermektedir. Tek boyutlu ölçeğin (8 maddenin) (Tablo 6) iç tutarlık katsayılarının 0,803-0,663 arasında değiştiği görülmektedir, bu da ölçeğin tek boyutlu olarak da kullanılabileceğini göstermektedir.

Maddelerin ayırt edici olup olmadıkları alt ve üst %27'lik gruplar arasındaki fark bağımsız örneklem *t* Test ile analiz edilmiştir, elde edilen değerler Tablo 7'de sunulmuştur.

Tablo 7: %27'lik alt-üst grupların *t* test ile karşılaştırılması

Maddeler	%27'lik Alt-Üst Gruplar					
	X	SS	t	sd	p	
1- Ses Eğitimi ve Diksiyon Dersi öğretmenlik mesleği için gereklidir.	%27'lik Üst Grup	5,00	0,000	10,585	68	0,000*
	%27'lik Alt Grup	3,37	0,910			
2- Ses Eğitimi ve Diksiyon Dersi öğretmenlik mesleği için önemlidir.	%27'lik Üst Grup	5,00	0,000	10,516	68	0,000*
	%27'lik Alt Grup	3,43	0,884			
3- Ses Eğitimi ve Diksiyon Dersi “Öğretmenlik Mesleği Eğitimi” veren bütün bölümler için gereklidir.	%27'lik Üst Grup	5,00	0,000	12,101	68	0,000*
	%27'lik Alt Grup	3,26	0,852			
4- Ses Eğitimi ve Diksiyon Dersi, düşüncelerimi topluluk karşısında daha rahat ifade etmemi sağlar.	%27'lik Üst Grup	4,49	0,781	8,455	68	0,000*
	%27'lik Alt Grup	2,83	0,857			
5- Ses Eğitimi ve Diksiyon Dersi, Türkçe dili ile ilgili farkındalığımı artırır.	%27'lik Üst Grup	4,74	0,443	10,598	68	0,000*
	%27'lik Alt Grup	2,91	0,919			
6- Ses Eğitimi ve Diksiyon Dersi sesimi yormadan kullanma tekniklerini öğrenmemi sağlar.	%27'lik Üst Grup	4,86	0,355	11,699	68	0,000*
	%27'lik Alt Grup	3,06	0,838			
7- Ses Eğitimi ve Diksiyon Dersi nefesimi kontrol etmeyi öğrenmemi sağlar.	%27'lik Üst Grup	4,94	0,236	10,872	68	0,000*
	%27'lik Alt Grup	3,34	0,838			
8- Ses Eğitimi ve Diksiyon Dersi uygun tonlama ile konuşmamı sağlar.	%27'lik Üst Grup	4,83	0,382	12,164	68	0,000*
	%27'lik Alt Grup	2,86	0,879			

* $p < 0,001$

Tablo 7 incelendiğinde tüm maddelerin alt ve üst grup puanlarının (sırasıyla; $t(68)=10,585$; $t(68)=10,516$; $t(68)=12,101$; $t(68)=8,455$; $t(68)=10,598$; $t(68)=11,699$; $t(68)=10,872$; $t(68)=12,164$; $p < 0,001$ düzeyinde) farklı olduğu ve maddelerin ayırt edici olduğu görülmektedir.

Ölçek, ses eğitimi ve diksiyon dersine yönelik öğrenci tutumlarını ölçme konusunda tek boyutlu olarak kullanılabilir bir özellik gösterip göstermediği açısından test edilmiştir. Analiz sonuçlarına göre tek boyutlu olarak kullanılacak kararlı bir yapıda olduğu da görülmektedir. Elde edilen analizler ile ilgili veriler aşağıda yer almaktadır.

Tutumlar hem boyutlar üzerinden hem de genel olarak değerlendirilebilir, ortalamaların kullanılacağı gibi toplam puanlar üzerinden de değerlendirilebilir. Ortalamanın 1'e yakın olması olumsuz ve düşük tutum düzeyi, 5'e yakın olması ise yüksek ve olumlu tutumlar olarak değerlendirilir. Gerçek aralıklar açısından ise 2,60 ve altındaki ortalamalar olumsuz, 2,60'ın üzerindeki ortalamalar ise olumlu tutumu ifade eder. Olumlu veya olumsuz tutumun

derecesi de gerçek aralıklar (Tablo 1) tablosuna bakılarak yorumlanabilir. Ters puanlanan madde bulunmamaktadır. Ölçeğin son hali Tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 8: Ölçeğin son hali

Maddeler	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Biraz Katılmıyorum	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1- Ses Eğitimi ve Diksiyon Dersi öğretmenlik mesleği için gereklidir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
2- Ses Eğitimi ve Diksiyon Dersi öğretmenlik mesleği için önemlidir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
3- Ses Eğitimi ve Diksiyon Dersi “Öğretmenlik Mesleği Eğitimi” veren bütün bölümler için gereklidir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
4- Ses Eğitimi ve Diksiyon Dersi, düşüncelerimi topluluk karşısında daha rahat ifade etmemi sağlar.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
5- Ses Eğitimi ve Diksiyon Dersi, Türkçe dili ile ilgili farkındalığımı artırır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
6- Ses Eğitimi ve Diksiyon Dersi sesimi yormadan kullanma tekniklerini öğrenmemi sağlar.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
7- Ses Eğitimi ve Diksiyon Dersi nefesimi kontrol etmeyi öğrenmemi sağlar.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
8- Ses Eğitimi ve Diksiyon Dersi uygun tonlama ile konuşmamı sağlar.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

Ölçeğe son hali verildikten sonra sınıf öğretmeni adaylarının ses eğitimi ve diksiyon dersine yönelik tutumlarını ölçmek üzere bu dersi alan öğrencilere uygulanmıştır. Toplanan veriler istatistiksel analize uygun şekilde kodlanarak analizler yapılmıştır. Öncelikle seçilecek istatistiksel testlere karar vermek için verilerin normal dağılıma uygun olup olmadıkları test edilmiştir. Test sonuçları Tablo 9’da yer almaktadır.

Tablo 9: Normallik Testi

	Shapiro-Wilk		
	İstatistik	df	p
Dersin Gerekliliği	0,760	126	0,000*
Dersin Mesleğe Katkısı	0,942	126	0,000*
Tüm Ölçek (Tek Boyut)	0,933	126	0,000*

* $p < 0,001$

Tablo 9 incelendiğinde verilerin normal dağılmadıkları görülmektedir, bu nedenle çalışma grubunun ses eğitimi ve diksiyon dersine yönelik tutumlarının belirlenmesi sürecinde yapılan analizlerde parametrik olmayan testlerin kullanılmasına karar verilmiş ve kullanılmıştır.

Sınıf öğretmeni adaylarının ses eğitimi ve diksiyon dersine yönelik tutumlarının cinsiyetlere göre farklılaşıp farklılaşmadığı ile ilgili olarak yapılan Mann-Whitney *U* testi sonuçlarına

göre; dersin gerekliliği boyutunda $Z=-0,655$; $p>0,05$, dersin mesleğe katkısı boyutunda $Z=-0,0464$; $p>0,643$ ve toplam puanlar açısından $Z=0,428$; $p>0,05$ kadın ve erkek öğrenciler arasında ses eğitimi ve diksiyon dersine yönelik tutumları arasında anlamlı bir fark yoktur. Hem tek boyutlu yapıda ve hem de iki boyutlu yapıda kadın ve erkek sınıf öğretmen adaylarının ses eğitimi ve diksiyon dersine yönelik tutumları farklı değildir.

Ortalamalarına bakıldığında (Tablo 10) en düşük ortalamanın $X=3,92$ olduğu görülmektedir. Çalışmaya katılan sınıf öğretmeni adaylarının puanları ortalamaları, gerçek aralık tablosuna göre katılıyorum ve tamamen katılıyorum şeklindedir.

Tablo 10: Cinsiyetlere göre ses eğitimi ve diksiyon dersine yönelik tutumlar

	Cinsiyet	n	X	SS	Sıra Ort.	Sıralar Top	U	Z	p
Dersin Gerekliliği	Kadın	93	4,37	0,815	62,31	5795,0	1424,0	-0,655	0,512
	Erkek	33	4,45	0,803	66,85	2206,0			
Dersin Mesleğe Katkısı	Kadın	93	3,93	0,693	62,61	5822,5	1451,5	-0,464	0,643
	Erkek	33	3,92	0,887	66,02	2178,5			
Toplam Puan (Tek Boyut)	Kadın	93	4,10	0,637	61,97	5763,0	1392,0	0,428	0,428
	Erkek	33	4,12	0,757	67,82	2238,0			

Ses eğitimi ve diksiyon dersinin öğretim programında yer alıp almaması, hangi dönemlerde okutulmasının uygun olduğu, kaç dönem okutulması istendiği, zorunlu mu yoksa seçmeli mi olması gerektiği ile ilgili sorulara ilişkin yüzde frekans tabloları ile sınıf öğretmeni adaylarının bu konudaki görüşlerine Tablo 11’de yer verilmiştir.

Tablo 11: Sınıf öğretmeni adaylarının ses eğitimi ve diksiyon dersine yönelik görüşleri

	f	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum	Toplam
1- Ses Eğitimi ve Diksiyon Dersi lisans eğitiminin birinci yılında verilirse daha faydalı olur.	6	16	25	30	49	126	
	% 4,8	12,7	19,8	23,8	38,9	100,0	
2- Ses Eğitimi ve Diksiyon Dersi lisans eğitiminin ikinci yılında verilirse daha faydalı olur.	20	25	35	31	15	126	
	% 15,9	19,8	27,8	24,6	11,9	100,0	
3- Ses Eğitimi ve Diksiyon Dersi lisans eğitiminin üçüncü yılında verilirse daha faydalı olur.	26	33	39	19	9	126	
	% 20,6	26,2	31,0	15,1	7,1	100,0	
4- Ses Eğitimi ve Diksiyon Dersi lisans eğitiminin dördüncü yılında verilirse daha faydalı olur.	55	24	15	17	15	126	
	% 43,7	19,0	11,9	13,5	11,9	100,0	
5- Ses Eğitimi ve Diksiyon Dersi seçmeli ders olmalıdır.	20	30	32	27	17	126	
	% 15,9	23,8	25,4	21,4	13,5	100,0	
6- Ses Eğitimi ve Diksiyon Dersi zorunlu ders olmalıdır.	14	13	26	36	37	126	
	% 11,1	10,3	20,6	28,6	29,4	100,0	

7- Ses Eğitimi ve Diksiyon Dersi bir dönem olarak yeterlidir.	<i>f</i>	13	21	34	34	24	126
	<i>%</i>	10,3	16,7	27,0	27,0	19,0	100,0
8- Ses Eğitimi ve Diksiyon Dersi en az iki dönem verilmelidir.	<i>f</i>	15	24	33	33	21	126
	<i>%</i>	11,9	19,0	26,2	26,2	16,7	100,0

Tablo 11’de temelde 3 grup soru bulunmaktadır. Bunlardan ilk dördü ses eğitimi ve diksiyon dersinin hangi dönemde okutulması gerektiği ile ilgilidir. Sınıf öğretmeni adaylarının %38,9’u bu dersin eğitimlerinin birinci yıllarında verilmesi gerektiğini düşünmektedirler. Bu konudaki kararlı tutumları 4. soruya verdikleri cevapların oranına bakıldığında açıkça görülmektedir. “Dördüncü yılında verilirse daha faydalı olur” ifadesine sınıf öğretmeni adaylarının %43,7’si kesinlikle katılmamaktadırlar. Dersin seçmeli olması ile ilgili olarak (Soru 5) sınıf öğretmeni adaylarının kısmen katılıyorum, katılıyorum ve tamamen katılıyorum şeklindeki cevaplarının yüzde olarak ifadesine bakıldığında %60,3’ünün bir dönem verilmesi gerektiğini düşündüğü, dersin zorunlu olması ile ilgili olan bir sonraki (Soru 6) soruda frekansın arttığı %78,5’e yükseldiği görülmektedir. Bu oranlar, ses eğitimi ve diksiyon dersinin zorunlu ders olması konusunda sınıf öğretmeni adaylarının görüşlerinin belirginleştiğine işaret etmektedir. Kalan iki soruya bakıldığında bu sorular dersin kaç dönem olması ile ilgilidir, bu sorulara sınıf öğretmeni adayları yakın frekanslarda cevap vermişlerdir. Diğer sorularda olduğu gibi belirgin bir oran ortaya çıkmamakla birlikte önceki iki sorudaki gibi kısmen katılıyorum, katılıyorum ve tamamen katılıyorum cevapları toplamına bakıldığında %73’ünün bir dönem okutulmasının yeterli olduğunu belirttikleri, benzer şekilde %69,1’inin de en az iki dönem verilmesi gerektiği şeklinde görüş belirttikleri görülmektedir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Yapılan analizler sonucunda ortaya çıkan iki boyutlu ve “Ses Eğitimi ve Diksiyon Dersi Tutum Ölçeği (SEDDTÖ)” olarak adlandırılan bu ölçek ses eğitimi ve diksiyon konusunda tutumları ölçebilecek geçerli ve güvenilir bir araçtır. Bu ölçme aracı ile yapılan analizler bulgular bölümünde detaylı olarak vermiştir. Ortaya çıkan bulgulara bağlı olarak bu bölümde sınıf öğretmeni adaylarının ses eğitimi ve diksiyon dersi bağlamında ses eğitimi ve diksiyon konusundaki tutumları değerlendirildiğinde genel olarak olumlu tutum içerisinde olduğu söylenebilir. Bu çalışma dersi yürüten araştırmacı tarafından kendi öğrencilerine uygulandığı için öğrencilerin (sınıf öğretmeni adaylarının) bu durumu pozitif ayrımcı bir yaklaşımla değerlendirmiş olabilecekleri de düşünülmelidir. Bu bağlamda bu ölçeğin farklı fakültelerde ve farklı sınıf düzeylerinde test edilmesi geçerlik ve güvenilirlik bulguları ile desteklenmesi gerekmektedir. Ölçekler araştırmacılar tarafından kullanıldıkça araştırmaların tartışma

kısımlarını zenginleştirmektedir ve alana katkı gücü artmaktadır. Çalışmanın tasarlandığı zaman ilgili üniversitede ilk defa seçmeli ders olarak açılan bir ders ile ilgili lokal bir çalışmadır. Sonuçların olumlu olması ses eğitimi ve diksiyon ile ilgili araştırmacıların ve eğitimcilerin çalışma alanlarının önemli olduğunu göstermesi açısından da değerlidir.

Özellikle konuşmanın önemli olduğu tüm mesleklerde ve öğretmenlik mesleğinde ses ve ses eğitimi, diksiyon gibi kişiler arası iletişimi sağlamada ve etki yaratmada önemli olan bir becerinin kazandırılması oldukça önemlidir. Eğitim fakülteleri ve diğer öğretmen yetiştiren fakülte ve bölümlerde öğrencilerin ihtiyaçlarının belirlenmesinde kullanılabilecek bir ölçek olması nedeniyle de program yöneticilerine ve paydaşlarına veri ve dayanak oluşturması bakımından faydalı bir ölçme aracı olabilir.

Açılan ve yürütülmekte olan derse yönelik olarak öğrenci tutumları ölçülerek derse karşı olan öğrenci tutumları belirlenebilir, düşük puanların nedenleri araştırılarak, dersin etkililiği artırılabilir ve dersin öğrenme çıktılarının davranışa dönüştürülmesinde elde edilen bulgulardan yardım alınabilir.

Yenilenen ortaokul ve lise öğretim programları içerisinde yer verilen ve Avrupa Yeterlilikler Çerçevesini temel alan Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi kapsamında belirlenen sekiz yetkinlikten ikisi anadilde iletişim ve yabancı dillerde iletişimdir (MEB, 2018). Yenilenen öğretim programları ile diğer yetkinlik alanlarının yanında dil ve iletişimin önemine dikkat çekilmekte ve önemli görülmektedir. Öğretmenlerin bu alanda ortaya koyacakları performans bu yetkinliklerin kazanılmasında önemli bir yere sahiptir. Dolayısı ile genel olarak öğretmen adaylarının öğretim materyali olarak dili kullanırken ses ve sesini de uygun şekilde kullanmaları yoluyla etkili bir öğretme ve öğrenme ortamı yaratılabilir.

Öğretmenlik mesleği ilgili oldukları branşlardan bağımsız olarak ele alındığında, öğretim programları yoluyla öğrencilerde beklenen davranış değişikliği yaratma sürecinde, öğretmenlerin en önemli enstrümanlarının ve öğretim materyallerinin sesleri olduğu kabul edilebilir bir gerçekliktir. Öğretmen adaylarının öğrenim hayatları boyunca seslerini ve konuşma becerilerini (dili kullanma) konusunda bir eğitim almaları gerektiği, üzerinde düşünülmesi gereken bir konudur. Özellikle öğretmelik mesleği ile ilgili lisans programlarında olmak üzere konuşmanın önemli olduğu diğer lisans programlarında, program geliştirme çalışmalarında derslerin belirlenmesinde program geliştiricilerin ses eğitimi konusunda da bir karar vermeleri ve program içerisine bu dersi dahil etmeleri gerektiği düşünülmektedir. İlgililer gerek bu ölçekten elde edecekleri bulguları yorumlayarak gerekse

daha farklı bir ölçek kullanarak karar verebilirler, dolayısı ile araç olarak bu ölçekten de faydalanabilecekleri düşünülmektedir.

Bu çalışmada elde edilen bulgulara dayalı olarak, öğretmen adaylarının ses ve ses eğitimi veya konuşma becerilerinin geliştirilebileceği derslerin olması konusunda talep edici oldukları ve bu içerikte olan derslerin faydalı olduğunu düşündükleri söylenebilir. Bu açıdan bakıldığında öğretmen yetiştirme programlarında henüz olmayan konuşma sanatı, ses eğitimi, söz sanatı veya diksiyon ile ilgili derslerin eklenmesi sınıf öğretmeni adaylarının konuşma ve kendilerini ifade edebilme becerilerinin gelişimine katkı sağlayacağından öğretim programlarında bulunmalıdır. Çalışmada lisans programında 4. Sınıfta ses eğitimi ve diksiyon dersi alan öğrenciler örneklem grubunu oluşturduğundan farklı bağımsız değişkenler (yaş veya sınıf düzeyi; ailenin veya öğretmen adayının sosyo-ekonomik durumu; vb.) bakımından değerlendirilmemiştir. Bu değişkenlerin de yer aldığı araştırmaya desenleri ile yeni araştırmalar tasarlanabilir.

KAYNAKÇA

- Akar, N. (2013). Türkçe Eğitimi Açısından Dil Bilgisi Öğretimi. *Sakarya University Journal of Education*, 2(1), Art. 1.
- Arıcı, A. F., & Taşkın, Y. (2019). Okuma Becerisinin Diğer Dil Becerileriyle İlişkisi. *International Journal of Field Education*, 5(2), Art. 2. <https://doi.org/10.32570/ijofe.650240>
- Bulut, K., & Coşkun, H. (2020). Türkçe Öğretmeni Adaylarının Dil Bilincinin Belirlenmesi. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(1), Art. 1. <https://doi.org/10.33711/yyuefd.800927>
- Çoban, A. (2016). Türkçe Eğitimi ve Öğretiminin Sorunları. *Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature*, 2(1), Art. 1. <https://doi.org/10.20322/lt.36849>
- Dinçer Bahadır, Ş. (2021). Anlambilim Çalışmalarında Dil Bilim Geleneğinin Yeri. *Gazi Türkiyat*, 29, Art. 29.
- Dolunay, S. K. (2010). Dil Bilgisi Öğretiminin Amacı ve Önemi. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 27, Art. 27.
- Ekici, T. (2017). *Müzik Öğretmeni Yetiştirmede Konuşma Eğitiminin Önemi*. 15(58).
- Ergun, M. (2015). İsviçre ve Türkiye Sınıf Öğretmeni Yetiştirme Programlarının Karşılaştırılması. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(1), Art. 1.
- Evren, G. (2013). Programlı Bir Ses Eğitimi Kapsamında Dil-Konuşma Ögesi. *Uluslararası Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi*, 2(5). <https://avesis.erciyes.edu.tr/yayin/7b2c9aaf-f44f-4dc3-966f-4599e839edb1/programli-bir-ses-egitimi-kapsaminda-dil-konusma-ogesi>
- Kagen, S. (1960). *On Studying Singing*. Dover Publications.
- Kırkkılıç, A., & Maden, S. (2010). İlköğretim ve Lisans Programlarındaki Değişiklikler Sonrasında Türkçe Öğretmenliği Mesleğinin ve Türkçe Eğitimi Bölümlerinin Durumu. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 27, Art. 27.
- MEB. (2011). *Hizmetiçi Eğitim İhtiyaç Analizi Anketi* [Resmi Web Sayfası]. Hizmetiçi Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel. <http://oygm.meb.gov.tr/www/hizmetici-egitim-ihciyac-analizi-anketi/icerik/404>
- MEB. (2018). *T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı*. <http://mufredat.meb.gov.tr/Programlar.aspx>

- Narin, A. (2021). İlkokul Öğrencilerinde Temel Dil Becerilerinin Geliştirilmesine Yönelik Etkinlik Örnekleri. *Journal of Social Sciences And Education*, 4(1), Art. 1. <https://doi.org/10.53047/josse.889645>
- Onan, B. (2017a). Dil Öğretiminde Disiplinler Arası Yaklaşımlar. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(39), Art. 39.
- Onan, B. (2017b). Dil Bilgisi Öğretiminde Sentezci Yaklaşım. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 6(4), Art. 4.
- Özbay, M. (2005). *Millî Eğitim Dergisi* [Resmi Web Sayfası]. Sesle İlgili Kavramlar ve Konuşma Eğitimi. https://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/168/index3-ozbay.htm
- Sarikaya, B. (2019). Kırsal Kesimde Görev Yapan Türkçe Öğretmenlerinin Türkçe Öğretiminde Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri (Muş İli Örneği). *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 43, Art. 43.
- Soltanirad, A. (2013). *Türkçe Öğretiminde Diksiyonun Önemi* [Yüksek Lisans Tezi]. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe Öğretmenliği Ana Bilim Dalı.
- Töreyn, F. M. (2008). *Ses Eğitimi Temel Kavramlar- İlkeler- Yöntemler*. Sözkese Matbaacılık.
- Ubuz, B., & Sarı, S. (2009). Sınıf Öğretmeni Adaylarının İyi Öğretmen Olma ile İlgili Görüşleri. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28. <https://avesis.metu.edu.tr/yayin/dd03dc30-c02d-43f2-b43e-dd8e33c41293/sinif-ogretmeni-adaylarinin-iyi-ogretmen-olma-ile-ilgili-gorusleri>
- Uzuner, S. (2009). *Diksiyon ve Ses Nefes Egzersizlerinin Oyunculuk Sanatındaki Önemi ve Çözümlemesi* [Yüksek Lisans Tezi]. Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İleri Oyunculuk.
- Yalçın, A., & Burgul Adıgüzel, F. (2014). Üst Düzey Yöneticilere Göre Konuşmanın Önemi: Bir Yönetici Nasıl Konuşmalı? *Zeitschrift für die Welt der Türken / Journal of World of Turks*, 6(1), 27-52.
- Yıldırım, H. Ç. (2021). Türkçe Öğretmeni Adaylarının Türkçe Öğretimine Yönelik Metaforik Algıları. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Eğitim Bilimleri ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(30), Art. 30.
- Yiğit, N. (1998). *Fonasyon Sistemindeki Anatomik Yapıların Ses Üzerindeki Etkileri* [Doktora Tezi]. Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Müzik Eğitimi Ana Bilim Dalı.
- Yiğit, N., & Nuro, S. (2012). Spikerlik Eğitiminde Boğumlama ve Ses Bozukluklarının Düzeltmesinde Ses Eğitimi Yöntemlerinin Etkisi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 28, Art. 28.
- YÖK. (2018). *Yeni Öğretmen Yetiştirme Lisans Programları* [Resmi Web Sayfası]. YÖK Öğretmen Yetiştirme Lisans Programları. <https://www.yok.gov.tr/kurumsal/idari-birimler/egitim-ogretim-dairesi/yeni-ogretmen-yetistirme-lisans-programlari>
- Zeyrek, S. (2021). Diksiyon ve Güzel Konuşma Üzerine Teorik Notlar. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 14(79), 97-109.